

BA TÔI-CHIẾC ĐÀN MANDOLIN HUYỀN THOẠI

*(Luôn nhớ ba mẹ và thương tặng Phạm Gia
Family nhân dịp xuân Canh Tý)*

Ba mẹ từ Huế về xóm Lò Gạch vào năm 1950. Khi ba làm công chức và được nhà nước cấp cho ngôi nhà số 8 đường Trần Nhật Duật ngay đó. Dọc hai bên lề đường Trần Nhật Duật có một ngôi chợ xóm chỉ họp vào buổi chiều nên mọi người gọi là “Chợ Chiều”. Ngôi nhà cùng chợ Chiều gắn liền thời thơ ấu của anh em chúng tôi cho đến tận tuổi xế chiều ngày hôm nay dấu qua cuộc tang điền ngôi chợ không còn và nhà cũng bị nhà nước lấy lại.

Ba mẹ xa quê từ lúc còn rất trẻ, ba chừng 25, mẹ 23 tuổi nên mặc dù đã có đến 3 người con nhỏ nhưng mẹ chưa kịp học cách ru con của người Huế, mẹ không thuộc những câu hát về hay hò mái nhì, mái đẩy. Để đưa các con vào giấc ngủ mẹ chỉ vỗ nhẹ nhẹ và ngân nga:

Ví dầu câu ván đóng đình

Câu tre lắt lẻo gập ghềnh khó đi

Khó đi mẹ dắt con đi

Con đi trường học mẹ đi trường đời(ca dao)

Hay

Kiếp sau xin chó làm người

Làm cây thông đứng giữa trời mà reo (Nguyễn Công Trứ)

Bởi vậy khi có gia đình riêng, con gái của mẹ cũng chỉ biết ru con y hệt như vậy.

Ngoại trừ chị Mai Trang còn nằm nôi, lúc ấy chưa xin được việc làm, trời còn mù tối ba ôm chị ngủ để mẹ ra chợ buôn bán. Sau này, mỗi buổi sáng, ba khua đám con nhỏ tỉnh ngủ bằng nhiều bài hát vui nhộn hoặc những bài hùng ca sôi nổi. Thường thường, lúc còn nằm nướng trên giường, ba cho Cẩn ngồi trên 2 cổ chân, nhong nhong cưỡi ngựa, rồi bắt đầu chương trình thể dục bằng một bài hát lạ hoắc, lạ hươ nhưng chắc chắn là của nhạc sĩ nào đó người gốc Huế:

"... Trời đã sáng tê tê

Gà sè sè phát cánh

Xạc xạc xạc te tè té te

Oa con thơ đòi mẹ

Mẹ ngồi ẵm ru hời ru hời

Lũ con trẻ trong phòng dậy học

Xì xào xì xào...

Hay bài dân ca Pháp " Frère Jacques" chuyển ngữ tiếng Việt:

Trời đã sáng rồi. Trời đã sáng rồi.

Dậy đi thôi!

Dậy đi thôi!

Chuông đã reo vang lên rồi!

Chuông đã vang lên rồi.

Ba bông đưa nhỏ nhất, mấy đưa kia nằm quanh, nghe và hát theo:

Mau dậy thôi!

Mau dậy thôi!

Đôi khi ba ngâm bài thơ tự sáng tác mà thuở nhỏ chúng tôi cứ ngỡ là ca dao

Làng tôi giải cát trắng thanh thanh

Nghèo nhỏ và xa lánh thị thành

Chỉ có đình làng là ngôi lợp

Còn hơn năm chục mái nhà tranh...(Việt Trang)

Ngoài tài làm thơ, ba biết thổi sáo và đàn mandolin. Ngay từ ngày còn bé, hình ảnh ba trẻ

trung ngồi rung đùi đàn mandolin và hát bài Chùa Hương của Hoàng Quý

Thuyền bơi lướt trên sóng xanh biết bao êm đềm

Con thuyền đưa tôi tới nơi thần tiên

Chùa Hương với đôi núi cao biết bao êm đềm

Phút mơ màng quên hết ưu phiền ...

Truyền niềm cảm hứng nên anh em chúng tôi mang trong người chút máu văn nghệ.

Trong căn phòng khách nhỏ, trên bộ ghế sa lông màu huyết dụ, ba để sẵn chiếc mandolin cho các con thuận tay ôm đàn. Chiếc đàn được sử dụng thường xuyên nên hay bị lạc nốt, ba tỉ mỉ so lại dây không rầy la. Ba cắt miếng nhựa trắng của hộp sữa SMA thành hình trái tim để làm phím và dán trên cần đàn những mảnh giấy thật nhỏ ghi tên nốt do, ré, mi...

Ba là người thầy dạy đàn Mandolin đầu tiên cho các con.

Anh Việt có hoa tay: vẽ đẹp, làm thơ, biết đàn. Khi anh lên trung học ba mua thêm chiếc đàn guitar nên khi cao hứng, anh đệm cho ba, chị Hương gảy đàn mandolin. Anh Việt chơi thân với anh Nguyễn Hữu Đức ở sau rạp Ngọc Hiệp. Anh Đức là bạn

cùng lớp, đánh đàn rất hay và nhờ anh Đức nên chị Trang trở thành ca sĩ nghiệp dư.

Năm 1967, các anh lớp đệ nhất B trường nam trung học Trần Hưng Đạo lập ban nhạc Hoa Ngàn Hương. Ban nhạc không trình diễn trên các sân khấu chỉ gởi băng thu thanh đến đài phát thanh Dalat để phát hàng tuần như ban nhạc của Ty Thông Tin, trường Võ Bị Quốc Gia, Bùi Đăng Giang Thỉnh thoảng ban nhạc cũng góp phần văn nghệ trên sân khấu trên nóc khu Hòa Bình.

Lần đầu tiên anh Đức dẫn chị Trang đến gặp ban nhạc vào dịp đang thu băng ở căn nhà trong cư xá cảnh sát gần nhà thờ Con Gà. Dáng chị Trang mảnh mai trong chiếc jupe xếp ly màu mỡ gà; tay cầm chiếc dù màu đỏ đi dưới trời chiều mưa phùn Dalat thật đẹp và lãng mạn

Khi ba sắm chiếc magnetophon nên ban nhạc về lại 12 Trần Nhật Duật. Để không bị tiếng ồn làm nhiều nên đám em nhỏ không được xem, chỉ lén nhìn qua khe cửa.

Ban nhạc chỉ có đàn guitar điện, hát bài nào xong nghe lại; nếu bị lỗi phải xóa thu lại, nhiều khi cả buổi mới xong. Anh Chí và anh Đức đánh đàn guitar; anh Sanh, anh Khiêm hát. Giọng nữ phong

phú hơn: chị Trang thích bài Dư Âm, chị Lựu ở cuối đường Hai Bà Trưng hát nhạc của Đoàn Chuẩn và Từ Linh rất tuyệt vời; có thêm chị Ngọc Trang con dâu bác Châu, chị Minh Nguyệt ở đường hai Bà trung, chị Sang ở gần nhà anh Chí...

Tối thứ sáu từ 7 giờ 30 đến 8 giờ chị Trang canh mở radio để cả nhà cùng nghe. Tiếng nhạc hiệu bài hát Xuân và tuổi trẻ

Ngày thắm tươi bên đời xuân mới

Lòng đắm say bao nguồn vui sống

Xuân về với ngàn hoa tươi sáng

Ta muốn hái muôn ngàn đóa hồng...

(nhạc La Hối, lời Thế Lữ)

Vang lên vui nhộn và mặc dù biết trước nội dung nhưng nghe trên sóng phát thanh chị vẫn cảm thấy tự hào

Hè năm 1968, anh Chí, Sanh, Khiêm về Sai Gòn học đại học; anh Đức đi lính; chị Trang đi học Sư phạm Qui Nhơn...ban nhạc không còn. Gần 60 năm trôi qua, đây là một kỷ niệm đẹp thời học trò mà các anh chị không thể nào quên.

Trong 4 người con gái chỉ có chị Hương biết đánh đàn mandolin. Có lẽ hát dở giọng ngang phè nên chị chọn đàn. Chị Hương đánh đàn không hay nhưng chị có một người thầy khá đặc biệt, anh Kiệt là bạn học của anh Hoàng. Khi anh Hoàng vào Thủ Đức, anh Kiệt trở thành bạn chị Hương, anh dạy chị Hương cách rung và nhịp. Thời gian sau chỉ có anh ôm đàn bởi chị Hương không có năng khiếu âm nhạc. Nhiều hôm anh tới chơi, ngồi lặng lẽ đánh hết bài này qua bài khác rồi ra về mà không cần biết chị có ở nhà hay không. Sau năm 75, đi lại khó khăn, anh Kiệt dạy ở huyện xa nhưng thỉnh thoảng lên thăm, anh ngồi chiếc ghế salon màu huyết dụ, trầm ngâm đàn mãi đến khi chị Hương lấy chồng về làm dâu nhà người ta anh mới thôi.

Lớp trên ra đời, lớp nhỏ lớn lên...

Lứa nhóc nhỏ sau gồm 8 đứa con trai mỗi ngày một lớn, ngoài tài trốn nhà đi bơi ở bờ Hồ, đá banh, mấy nhóc lập ban nhạc Chợ Chiều. Ngoài chiếc đàn guitar điện, bọn nhóc thông minh và tháo vác tự chế thêm bộ trống.

Anh Lâm học trường Kỹ Thuật La San nên khéo tay dùng cửa sắt chế đôi thùng phuy làm trống lớn

(trống bass); thùng sắt nhỏ hơn làm trống Tom; trống Snare được gắn thêm dây lò xo để âm không vang xa nhưng chắc hơn (so với Tom). Pédal độ bằng fourches xe đạp cưa ra, ở đầu gắn trái banh tennis bằng nỉ. Các mặt trống làm bằng vải giáp lính. Chỉ có Cymbals (Xập xèng) không độ được phải sắm.

Tôi tôi anh Lâm và Cần được anh Hùng là tay trống cừ khôi của ban nhạc Xây Dựng Nông thôn luyện tay.

Tiếng trống tuy không chuẩn nhưng rộn ràng cộng tiếng guitar điện nghe đã tai, thu hút thêm những nghệ sĩ nghiệp dư quanh xóm như Cu Đen con bác Lợi; Hoàng và Toàn con ông Tư Cúp phía sau... đặc biệt ban nhạc không có con gái. Tiếng hát, tiếng trống, tiếng đàn vang ồn khắp xóm. Sau năm 1975, ban nhạc Chợ Chiều rã gánh.

Ban nhạc Chợ Chiều để lại dấu ấn sâu trong mỗi đứa trẻ: anh Lâm đàn guitar classic khá hay, bàn tay khéo léo có những ngón móc điêu luyện. Khi đi định cư xứ người anh mang theo kỷ vật duy nhất: chiếc đàn thùng. Thỉnh thoảng, sau những ca làm về khuya, anh trầm tư ôm đàn. Âm thanh đầm

âm, nhẹ nhàng khiến anh khuây khỏa đỡ nỗi nhớ nhà, nhớ ba mẹ...

Các anh lớn thích đàn guitar vì vừa đánh nhịp vừa hát tạo hình ảnh đẹp dễ lấy lòng với con gái. Cẩn đành ôm đàn Mandoline lẻ loi mần mò tự học.

Thời gian sau, Cẩn đã bắt nhịp hòa tấu với các anh

Thời bao cấp, trường học có phong trào múa tập thể

"Sol sol la do ré do la sol la do sol..",

hay

"Nào bạn cùng nhau chúng ta cùng múa vui"

Nhờ biết chơi mandoline, Cẩn ôm đàn ngồi trong bóng râm đàn, khi học sinh toàn trường nhảy toát mồ hôi. Thấy các bạn nữ nhăn nhó, mặt đỏ bừng vì phơi nắng Cẩn ngừng đàn cho cả trường nghỉ giải lao.

Sáng thứ hai đầu tuần, Cẩn ghé phòng giáo vụ trường Thăng Long, nhìn vào bảng phân công lao động của các lớp, thấy lớp 10C2 phải lao động ở Trại Dục Liệu Cam Ly chiều thứ ba, thứ tư. Cẩn qua phòng giáo viên, xin gặp thầy Cao Xuân Lư dạy Sinh vật kiêm phụ trách phong trào văn nghệ của trường:

- Thừa Thầy, tuần này, em tính tập văn nghệ cho trường chiều thứ ba, thứ tư.

Thầy gật đầu:

-Ừ, em báo cho đội văn nghệ của trường, rồi tập cho đảng hoàng hỉ!

Trong khi, cả lớp tay cuốc, tay xẻng tìm vinh quang trong Trại Dục Cam Ly, nhờ tài vật đàn hát, mà Cẩn đỡ cực thân. Dù sao cũng là lao động!

Bây giờ, dù bận lo cơm áo gạo tiền. Mỗi tối, Cẩn ôm đàn tự đệm và hát, đôi khi sáng tác những bài nhạc chế theo thời sự và mong ngày nhóc cháu ngoại lớn lên cùng ông hòa tấu.

Sâm là ông thầy dạy Lý nhưng tính văn nghệ.

Trong ngôi nhà nhỏ, ngẫu hứng thầy trò, bạn bè cùng hát xướng với nhau. Cẩn và Sâm trước học ở Trung Tâm Giáo Dục Hùng Vương nên hát nhạc Pháp với âm mũi rất hay

Anh Hoàng, anh Lạc, anh Quyền, chị Chi, Phương, Hoàn đều biết hát, mỗi khi dự đám cưới, tiệc tùng không ngại lên sân khấu biểu diễn

Người ta thường gọi anh em chúng tôi là tiểu đội lính, đội banh nhưng ít ai biết chúng tôi còn là một ban nhạc mà ba là người xướng lĩnh, người khơi

nguồn tâm hồn văn nghệ của chúng tôi. Dù cây mandoline huyền thoại của ba sau ngày 30.4 chẳng ai chăm sóc, đỏi hoài nên hư và thất lạc không còn nữa nhưng bức tranh ba hát gọi các con thức dậy thể hiện thời kỳ êm ấm, thanh bình nhất của gia đình tôi dù đã trải qua gần 70 năm...

22.1.2020 (28 tết Kỷ Hợi)

Phạm Mai Hương

(bài viết được sự góp ý và văn của chị Mai Trang, Cẩn, Sâm và Phương)